

Nr 277.

Af herr **Schotte**, om ändring i lagen angående medling i arbetstvister m. m.

Med föranledande af Kungl. Maj:ts proposition nr 96 med förslag till lag om kollektivafstal m. m. får undertecknad härmed vördsamt väcka följande motion.

Vid hvarje lagstiftning rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, bör ur samhällets synpunkt ögonmärket vara att skapa ökade garantier för arbetsfred. Man får väl också säga, att Kungl. Maj:t, åtminstone enligt den allmänna motiveringen till förevarande lagförslag, haft denna utgångspunkt. De i den kungl. propositionen innehållna förslagen afse att söka undanröja några af de anledningar till oro å arbetsfältet, som under senare tider framträdt, och att minska däraf skapad »bitterhet och misstroende».

Viktigt är att icke fästa för stora förhoppningar vid en lagstiftning å förevarande område. För utomstående faller det sig ofta naturligt att tro eller hoppas, att lagstiftningens ingripande skall vara det verksammaste botemedlet mot arbetskonflikter. Så förhåller det sig näppeligen, så länge man ej tillgriper obligatoriskt skiljedomsförfarande för afgörande af *alla* arbetstvister. Lagstiftningen måste gå fram med yttersta försiktighet och i görligaste mån undvika nyheter, hvilkas gagn för arbetsfreden är omtvistadt eller som kunna införa nya tvistefrågor mellan parterna. Ju mer lagstiftningen kan bygga på rådande förhållanden och de rättsgrundsatser, som arbetat sig fram under samarbete och växelverkan mellan parterna, desto säkrare mark har den att bygga på. Allenast om rådande förhållanden obestriddigt äro, ur arbetsfredens synpunkt, missförhållanden, bör lagstiftningen söka, klokt och varsamt, undanröja dem och därmed länka utvecklingen in på sunda banor.

Ser man närmare på den hittillsvarande utvecklingen af aftalsförhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare, så framstå tre faktorer, som kunna karakteriseras som gagneliga för arbetsfreden, nämligen

den småningom växande mängden af ostridiga eller så godt som ostridiga rättsförhållanden;

det på frivillighetens väg ordnade förliknings- och skiljedomsförfarande, som vunnit en ganska afsevärd användning; och

förlikningsmannainstitutionen, som, enligt justitieministerns uttalande i propositionen, »kan anses hafva i det hela fungerat på ett tillfredsställande sätt och motsvarat förväntningarna.»

En klok lagstiftning bör därför befästa hvad som i dessa hänseenden vunnits och bygga vidare därpå. Den moderna lagstiftningen för främjande af goda arbetsförhållanden och till undvikande af konfliktanledningar går framför allt ut på att vinna organ, som underlätta frivilliga öfverenskommelser mellan parterna rörande arbetsaftal och i vissa afseenden eller å vissa områden rent af skapa dylika öfverenskommelser eller aftal.

Det är därför enligt min mening en brist i förevarande regeringsförslag därutinnan att det icke, santidigt med att det lagfäster vissa rättsatser på aftalsområdet, också utvecklar det förliknings- och skiljedomsförfarande, som genom lag och parternas öfverenskommelser redan finnes. Justitieministern anför i den kungl. propositionen, att, innan ytterligare erfarenheter vunnits, tiden icke vore inne att söka genomföra ändrade bestämmelser om sättet för arbetsgifvares och arbetares sammanförande till förhandling och öfverenskommelse. Den uppfattningen kan jag ej dela. För mig står det klart, att en ytterligare utveckling och påbyggnad af förlikningsmannainstitutionen samt åtgärder från det allmännas sida till befrämjande och underlättande af skiljedomsförfarande skulle bli till afsevärdt gagn för arbetsfreden och sannolikt i vida högre grad än åtskilliga af de lagförslag, regeringen här framlagt, medverka till skapande af lugnare arbetsförhållanden. Och då man nu afser att genom lagstiftning såväl ordna arbetsaftalet som vinna ett bindande afgörande af rättstvister på grund af vissa aftal, bör detta icke ske, utan att man också samtidigt sörjer för större möjligheter än nu att få intressetvisterna bilagda: dessa äro i allt fall de viktigaste och tillika de för arbetsfreden farligaste. Ett utvidgad förliknings- och skiljedomsförfarande borde i själfva verket alla, hvilka inse vikten af samförstånd och samarbete mellan arbetsgifvare och arbetstagare, men samtidigt tveka inför ett starkare normerande af arbetsaftalsrätten och följderna däraf, kunna vara med om att försöka. Det finns godt om mönster härutinnan från utlandet, och särskildt i våra grann-

länder, Norge och Danmark, synes man ännu beträda den nu angifna vägen.

Då jag anser, att lagen om medling i arbetstvister bör i nu antydt syfte undergå ändringar och tillägg med afseende å där innehållet förliknings- och skiljedomsförfarande, så framstår först såsom ett önskemål, att, i enlighet med det ursprungliga förslaget till nämnda lag, *båda parterna skola vara tvungna att hörsamma en från förlikningsmannen af eget initiativ eller på föranledande af en af parterna utgången kallelse om inställelse till förhandling inför förlikningsmannen*. Kommer den föreslagna arbetsdomstolen till stånd, bör gifvetvis beaktas, att dubbelbehandling af tvist undvikas. Uppenbart får förhandlingsförfarandet inför förlikningsmannen sin hufvudsakliga betydelse i intressetvister, rörande upprättande af nytt kollektivafstal således. Uttryckligen torde också böra *åläggas förlikningsman att* — kanske dock först i de fall, att arbetsinställelse inträdd — *afgifva medlingsförslag*, grundadt på utredning af konflikten och hvad som synes rätt och skäligt. Jämväl en del andra kompletterande bestämmelser torde tilläfväntas i detta sammanhang erfordras för att möjliggöra för förlikningsmannen framläggande af ett på tillräcklig kännedom om förhållandena i det speciella fallet grundadt förslag; och anhåller jag att härvid få hänvisa till det nyligen af danska folketinget antagna förslaget om »udnævnelse af en forligsmand i arbejdsstridigheder», hvilket förslag i de delar hvarom här är fråga, synes förtjänt att efterbildas hos oss.

Men härförutom fordras en *påbyggnad af den nuvarande förlikningsmannainstitutionen med en andra instans*. Till denna, som lämpligen torde böra vara kollegial och benämnas förlikningskommissionen, riksförlikningskommissionen eller något dylikt, borde obligatoriskt hänskjutas alla de frågor rörande ett *framtida kollektivafstal*, hvarom öfverenskommelse ej kunnat träffas inför vederbörande förlikningsman; och borde arbetsinställelse icke få äga rum, innan kommissionen utlåtut sig. Vore *båda parterna* eniga därom, skulle också en tvist af nu nämnd beskaffenhet kunna hänskjutas till förlikningskommissionen äfven i det fall att parterna ej förut förhandlat inför förlikningsmannen, dock under förutsättning att tvisten rörde mer än ett förlikningsmannadistrikt och det således vore fråga om aftal af större omfattning mellan hufvudorganisationerna (hufvudsakligen s. k. riksafstal.) Sammansättningen af kommissionen är en vanskelig sak. Förslagsvis har jag tänkt mig, att kommissionen skulle bestå af 3 medlemmar, hvaraf en af Kungl. Maj:t nämnd ordförande samt två af Kungl. Maj:t eller kanske af arbetsdomstolen utvalde opartiske bisittare, möjligen inom af respektive parter afgifvet förslag. Vid större konflikter eller mera invecklade förhållanden borde

ytterligare bisittare kunna, efter hemställan af kommissionen, kunna utses af Kungl. Maj:t eller annan vederbörande. Inför kommissionen borde förlikningsman, som handlagt tvisten, vara närvarande och ha yttranderätt. Kommissionen borde utrustas med befogenhet att tvinga parterna att lämna erforderliga upplysningar, att få vittnen afhörda vid domstol samt att i öfrigt erhålla tillgång till de utredningar, som kunna erfordras för att kommissionen skall kunna afgge fullt sakligt, auktoritativt yttrande. Kommissionen skulle, där ej under dess medverkan aftal träffats mellan parterna, skyndsamt afgifva motiveradt, på förhållandena i det speciella fallet grundadt förslag i fråga om de kollektivafvalsbestämmelser, som hänskjutits till kommissionens yttrande. Kommissionens förslag skulle ej hafva karaktär af skiljedom, utan äga bindande verkan allenast under förutsättning, att det godtages af parterna eller att dessa i förväg förpliktat sig efterkomma detsamma.

Lämpligast torde vara, att kommissionens medlemmar tillerkännas ett visst arfvode, som säkerligen ej behöfver vara högt, af statsmedel.

Att låta arbetsdomstolen, om denna kommer till stånd, fungera såsom förlikningskommission, kan ju också ifrågakomma; dock anser jag för min del detta mindre lämpligt, enär därmed domstolens ställning och förtroendet för densamma möjligen kan äfventyras eller lida afbräck. Denna anordning är säkerligen också mindre lämplig därigenom, att arbetsdomstolen kunde bli öfver höfvan upptagen af förevarande intressetvisters handläggning. Andra anordningar af förlikningskommissionen kunna ock tänkas, såsom att en sådan tillsättes för hvarje speciellt fall, hvarmed flere kunna tänkas samtidigt vara i verksamhet.

Såsom förut erinrats, hafva arbetsgifvare och arbetare i icke så få fall på frivillighetens väg ordnat skiljedomsförfarande för tvisters afgörande. Med tillkomsten af en arbetsdomstol kommer visserligen rätteligen ingen förändring häri att ske — uppenbart lärer väl vara, att, om en på kollektivafval grundad rättstvists afgörande skall, enligt mellan parterna träffad öfverenskommelse, hänskjutas till bindande skiljedom, ingen af parterna kan draga en dylik tvist under arbetsdomstolen. Det synes mig, alldeles oafsedt tillkomsten af arbetsdomstolen, vara klokt och för arbetsfreden gagnande, att det frivilliga anlitaandet af skiljedom ytterligare underlättas och stärkes; åtgärder härtill utgöra ett fortsättande på en redan inslagen väg, som i mycket torde vara framtidens. Skiljedomsförfarandets svaghet hittills har mest varit svårigheten att få opartiska ordförande med tillräcklig sakkunskap, särskildt då skiljenämnder, såsom arbetsgifvaresidan under senare åren synes ha föredragit, blifvit, i stället för ständiga, tillfälliga och tillsatta enligt lagen om skiljemän. Vägen att söka afhjälpa

nämnda svaghet och bereda vidsträcktare tillämpning af och största möjliga förtroende för skiljedomsförfarandet synes vara, att *fasta skiljedomare i arbetstvister tillsättas* för att fungera såsom ordförande i skiljenämnder, som påkallas af parterna. En dylik anordning har varit förordad af statens förlikningsmän i arbetstvister och kommerskollegium. Vid sammanträden i sept. 1907 inför kommerskollegium med statens dåvarande förlikningsmän förekom nämligen den nu berörda frågan enligt hvad här citerade protokollsutdrag närmare utvisar: »§ 15. Efter ingående öfverläggningar, hvarunder samtliga de närvarande förlikningsmännen uttalade som sin åsikt att det uti §§ 7 och 8 i lagen förutsatta skiljedomsförfarande vida oftare skulle komma till användning och sålunda en mängd arbetsinställelser kunna förekommas äfvensom andra redan utbrutna tidigare avslutas, därest en allmän, på förhand tillsatt skiljedomstol funnes att tillgå, till hvars afgörande parterna ägde öfverenskomma att hänskjuta uppkommande arbetstvister, hvilka icke på annat sätt kunnat biläggas, beslöto förlikningsmännen göra följande uttalande: Äfven om förlikningsmännen icke för närvarande ansett sig böra framlägga något mera detaljeradt förslag angående inrättandet af en dylik allmän skiljedomstol i arbetstvister, vilja förlikningsmännen dock redan nu uttala sig för önskvärdheten af att Kungl. Maj:t ville, efter att från arbetsgifvarnes och arbetarnes vederbörande hufvudorganisationer inhämtats förslag å för sådant uppdrag lämpliga personer, förordna en nämnd af tre eller fem uti arbetarefrågor opartiske och sakkunnige personer för att en eller flere i förening — efter nämndens eget afgörande i hvarje särskildt fall — stå till arbetsgifvares och arbetares förfogande och på anmodan inträda uti af arbetsgifvare och arbetare utsedda skiljenämnder för sådant afgörande af förekommande arbetstvister, som förutsättes i §§ 7 och 8 af lagen angående medling i arbetstvister. Arfvodet till dessa skiljemän äfvensom öfriga af deras verksamhet såsom sådana föranledda kostnader synes helt och hållet böra bestridas af statsmedel». Kommerskollegium anförde i sitt yttrande häröfver, att ifrågavarande af förlikningsmännen framförda önskemål syntes vara förtjänta af understöd, hyadan kollegiet förordade, att Kungl. Maj:t behagade vidtaga åtgärder för att detsamma med det snaraste måtte kunna realiseras.

Delvis hafva de sålunda framförda önskemålen vunnit afseende genom förslaget om en arbetsdomstol, men det torde vara påkalladt att gå ytterligare ett steg längre och tillsätta visst antal skiljedomare i orterna. Jag hemställer därför om *sådant tillägg till lagen om medling i arbetstvister, att för hvarje förlikningsmannadistrikt skall af Kungl. Maj:t, efter förslag af kommerskollegium, tillsättas en skiljedomare i arbetstvister att fungera*

såsom ordförande i skiljenämnder, när han af båda parterna därom anmodas. Arfvodet till skiljedomaren borde af allmänna medel utgå efter fastställd taxa. Huruvida hvarje sådan skiljedomare bör ha fasta bisittare vid sin sida, eller om dessa bisittare böra af parterna utses för hvarje särskild tvist, synes vara af mindre betydelse. Skola fasta bisittare finnas, torde dessa exempelvis kunna utses, den ene — jag antar, att 2 sådana ifrågakomma — af arbetsgifvaresidan och den andre af arbetaresidan i styrelsen för den arbetsförmedlingsanstalt, som har sitt säte i den stad, där den ifrågavarande skiljedomaren bor eller som är den till folkmängden största inom förlikningsmannadistriktet. Andra alternativ kunna ock tänkas, hvilka torde få anses inrymda i motionen. Behovvet af dylika lokala skiljedomare eller skiljenämnder synes mig så mycket större, som därmed den annars snart öfvermäktiga arbetsördan för arbetsdomstolen kan lindras. Det synes nämligen böra ifrågasättas, att, äfven om ett kollektivafstal ej innehåller bestämmelser om skiljedomsförfarande, en uppstående rättstvist angående detta aftal skall kunna, om båda parterna äro därom ense, hänskjutas till afgörande af en skiljenämnd af nyssberörda beskaffenhet och således ej behöfva gå till arbetsdomstolen. Jag tror, att parterna för afgörande af mindre, mera lokala tvister ofta skola hellre anlita nu ifrågasatta skiljedomsförfarande än att gå till den centrala arbetsdomstolen. Då några kostnader ju icke heller vållas statsverket, om dylikt skiljedomsförfarande ej skulle bli anlitat, bör ur kostnadssynpunkt ingen betänklighet föreligga att upprätta dylika institutioner. Bli de, som det förvisso är att förmoda, anlitate, då är behovvet af dem ådagalagdt och de relativt små kostnader, som skiljenämnderna draga med sig, »väl använda pengar». För genomförande af nu ifrågasatta anordning lärer väl ej behöfvas särskilda ändringar eller tillägg till lagförslaget om särskild domstol för vissa arbetstvister, då ett hänskjutande af en rättstvist till dylik skiljedom skulle grundas på särskild öfverenskommelse mellan parterna och en sådan öfverenskommelse gifvetvis blir gällande framför en lagbestämmelse om rättstvisters afgörande af arbetsdomstolen.

På grund af hvad sålunda anförts får jag hemställa,

att Riksdagen, i sammanhang med beslut i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 96, måtte för sin del antaga sådana ändringar och tillägg till lagen om medling i arbetstvister, att, i hufvudsaklig anslutning till hvad ofvan framhållits och yrkats, *dels* skyldighet stadgas för parterna att hörsamma förlikningsmans kallelse om inställelse till förhandling inför denne, *dels* en

särskild förlikningskommission inrättas såsom andra instans för behandling af frågor rörande framtida kollektivafstal, *dels ock* särskilda skiljedomare, eventuellt jämväl skiljenämnder, tillsättas för afgörande af arbetstvister, som parterna besluta dit hänskjuta.

Tillika yrkar jag,

att de möjliga tillägg och förändringar, som med bifall till förevarande yrkande blifva orforderliga i de lagförslag, som med kungl. propositionen nr 96 framlagts, måtte af Riksdagen vidtagas, i händelse dessa förslag finnas böra vinna Riksdagens afseende.

Vederbörande utskott torde benäget formulera af yrkandena påkallade lagbestämmelser.

Stockholm den 5 april 1910.

Axel Schotte.